

- ALBERCH, Ramon. *El miracle de les mosques i altres llegendes*. Girona: Llibres dels Quatre Cantons, 2001. 127 pàg.
- ALEMANY I OLIVERES, Joan. *Un bocí d'història dels pagesos de Banyoles*. Figueres: Brau, 2000. 203 pàg.
- *Memòries d'un soldat de la República: Joan Nierga i Planes, el soldat*. Figueres: Brau, 2000. 188 pàg.
- ARAGÓ, Narcís-Jordi; MORENO, Joan. *Girona: guia dels visitants*. Barcelona: Àmbit, 2000. 132 pàg.
- ASSOCIATION FRANÇAISE POUR L'ÉTUDE DE L'ÂGE DU FER. *L'habitat protohistòric a Catalunya, Rosselló i Llenguadoc occidental*. [Girona]: Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, 2000. 206 pàg.
- BARTRINA, Francisca. *Caterina Albert / Víctor Català. La voluptuositat de l'escriptura*. Vic: Eumo, 2001. 318 pàg.
- BAULENAS, Lluís-Anton. *La felicitat*. Barcelona: Edicions 62, 2001. 390 pàg.
- BORRELL, Miquel. *L'ensenyament a Santa Coloma de Farners 1700-2000*. [s. l.]: Ajuntament i Centre d'Estudis Selvatans, 1999. 282 pàg.
- CARRERAS i ARTAU, Tomàs. *La meva Girona: memòries de Tomàs Carreras i Artau* [ed. Pep Vila]. Girona: Ajuntament / Diputació / IEG / Patronat Francesc Eiximenis, 2001. 208 pàg.
- CERCAS, Javier. *Soldados de Salamina*. Barcelona: Tusquets, 2001. 209 pàg.
- COSTA, Lluís. *El Autonomista: el diari dels Rahola*. Girona: Col·legi de Periodistes de Girona, 2001. 244 pàg.
- DIVERSOS AUTORS. *Actes de les jornades sobre la fi de la Guerra Civil*. Girona: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 2001. 537 pàg.
- EGEA, Antoni; GILABERT, Carme; JULIÀ, Roser. *Gent de Castelló, la seva vida i la seva obra (segles XVI-XX)*. Castelló

ció i s'hi va presentar el llibre que conté els textos pedagògics i altres escrits de Genís, a càrrec de Josep Ferrer i Joan Pujadas, que ja han publicat altres treballs des de la Fundació Pere Coromines, de Pineda de Mar. El volum conté, com explica Joan Ferrer en el pròleg, «l'obra dispersa —pedagògica, crítica i polèmica i literària— de Salvador Genís i Bech (la Jonquera, 1841 — Pineda de Mar, 1919) i permet descobrir l'enorme talla intel·lectual d'un personatge que fins ara era considerat, en el coneixement col·lectiu adquirit, reflectit en les enciclopèdies, com un obscur mestre que va escriure *El auxiliar del maestro catalán en la enseñanza de la lengua castellana* (1869) i *Lectura bilingüe* (1900)».

Es tracta, doncs, del primer estudi biobibliogràfic seriós dedicat al personatge, «el primer pedagog de la Renaixença», i a les seves idees, «que sorprenen per la modernitat» i que ens ofereixen el retrat d'un país ara ja irrecuperable, en què els nois de les escoles, per més esforços que fessin, no podien comprendre res del que el mestre els deia si aquest se'ls adreçava —com estava obligat a fer— en la llengua castellana, que ells desconeixien completament. L'obra de Genís i Bech fou una reacció a l'aplicació de la llei Moyano (1859) que implantava l'escola obligatòria i en castellà a totes les poblacions

d'almenys 500 habitants. Els mestres conscients d'aquella Catalunya en què el català encara malvivía en l'educació primària van patir de seguida la pressió de l'Estat i només alguns hi van reaccionar. Genís fou un d'ells, combatiu i exigent. L'estudi aporta uns apunts biogràfics complets i una cronologia molt útil per conèixer la seva peripècia personal (mestre, secretari d'ajuntament, mestre de nou, autor d'articles i llibres...), però sobretot posa a l'abast el sucós contingut dels seus textos en prosa i en vers. La seva prosa crítica i periodística és el que més cal valorar-ne, certament. I el vessant polèmic: la defensa d'una escola per a Catalunya que no desterrés la llengua pròpia. Així doncs, la història de l'educació a Catalunya i la història social de la llengua catalana al segle XIX i primeria del XX són disciplines directament concernides per aquest treball, i poden estar d'enhorabona: el panorama escolar i sociolingüístic d'aquell moment històric queda més aclarit, més nítid, almenys en alguna banda, i podem disposar-nos, com hem dit tantes vegades, a estudiar amb detall molts altres casos de mestres—escriptors conscients, que n'hi ha, i que ens ajudaran a fer el panorama no sols més nítid, sinó més complet.

Narcís Figueras

Una família de músics

PADROSA I GORGOT, Inés;
RAMIÓ I DIUMENGE, Concepció.
La nissaga dels Serra.
Col·lecció Mos, núm. 9. Edició GISC.
Girona, 2000. 290 pàgines.

Si en la història de la sardana haguéssim de buscar una família de músics destacada, podríem escollir la dels Serra, originaris de Peralada, que inclou els germans Miquel (1866-1922) i Josep (1874-1939) Serra i Bonal i el fill d'aquest segon, Joaquim Serra i Corominas (1907-1957), un dels grans compositors de tots els temps. Així com el primer personatge era força desconegut, les sardanes i la trajectòria dels altres dos són, evidentment, ben apreciades pels sardanistes. Ja se sap, però, que la gran majoria dels afeccionats a la dansa nacional es regeix només per l'orella i pel ritme i, a vegades, encara no valora prou els autors les obres dels quals —tot i que són balladores— estan presidides per una bona musicalitat i una acurada forma d'escriure, com és el cas dels Serra. En aquest sentit, ens cal trobar persones i publicacions que ens ajudin a comprendre-ho i a valorar-ho. *La nissaga dels Serra* és un llibre que contribueix a fer aquesta feina: fa més nostres els compositors esmentats i, a més d'explicar-ne molt bé la vida —dissortadament poc llarga en el

cas de Joaquim—, ens acosta al contingut musical de les seves obres i ens en fa veure les particularitats i els valors. Inés Padrosa, bibliotecària i investigadora, i Concepció Ramió, compositora, professora de música i musicòloga, han format un excel·lent tàndem per exhumar papers, trobar noves dades, fer la dissecció de les obres i aconseguir, en definitiva, una sòlida aportació al coneixement de la família Serra, lligada a la història de l'Escola de Música dels Comtes de Peralada però també, amb posterioritat, al desplegament del món de la sardana a la ciutat comtal, fins al punt que algú potser resti sorprès en comprovar l'ascendència gironina dels esmentats músics. Per tot plegat, per fer-los justícia, per aprofundir més en el coneixement de la seva obra i per divulgar-ne com més detalls millor, hem de celebrar l'aparició d'aquest llibre, més encara quan no és fet pel cor d'un sardanista

qualsevol, sinó pel cap de dues investigadores universitàries que ningú pot titllar de membres de «la cultura» i que ajuden a demostrar, per tant, que la bona sardana és un capítol més de la nostra cultura, sense més matisacions. Per tot plegat, estem davant d'una obra que resultava necessària.

Joan Domènech Moner

El passat medieval de les Gavarres

MALLORQUÍ, Elvís.

El monestir de Sant Miquel de Cruïlles a l'Edat Mitjana. Estudi i edició dels documents (1035-1300).

Col·lecció Fontanetum.

Ajuntament de la Bisbal, 2000.

Les Gavarres a l'Edat Mitjana. Poblament i societat d'un massís del nord-est català.

Col·lecció Estudis. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines. Girona, 2000.

El jove historiador Elvís Mallorquí ha vist publicats en un curt interval de temps dos treballs que vénen a ser un tast de les seves prometedores recerques a l'entorn de l'evolució del territori i de la societat rural de les terres gironines entre els segles IX i XIV. Ambdós treballs tenen en comú un mateix període cronològic, un marc territorial (les Gavarres i la seva àrea propera d'influència) i també el fet d'haver estat guardonats amb sengles premis: el Pere

Lloberas (VIII edició), que convoca l'Ajuntament de la Bisbal, i el Joan Xirgu (VIII edició), dins el marc dels premis Gavarres que convoquen conjuntament els consells comarcals del Baix Empordà i del Gironès.

El primer dels treballs, *El monestir de Sant Miquel de Cruïlles a l'Edat Mitjana. Estudi i edició dels documents (1035-1300)*, s'estructura en dues parts clarament diferenciades: la primera se centra en la història pròpiament dita del monestir, mentre que la segona constitueix l'edició del diplomatarí de Sant Miquel de Cruïlles anterior a l'any 1300, en el qual es recullen un total de 161 documents que són la base del treball.

Partint de les obres que d'una manera o altra s'han referit al monestir, la primera part passa revista a les vicissituds del cenobi, des del seu naixement fins al s. XIV: els personatges que influeixen en la seva fundació, l'organització interna de la comunitat, les seves relacions amb el bisbe, les parròquies veïnes i els habitants de l'entorn; els seus vincles especials amb l'abadia italiana de Sant Miquel de la Clusa, l'estructura del domini territorial que va anar formant amb el pas dels anys, etc. Tot això l'autor ho basa en el testimoni exhumat de cadascun dels vells pergamins que constitueixen l'esmentat diplomatarí (el qual representa, en extensió, unes tres quartes parts del llibre) i també en el

domini d'una bibliografia sobre el període estudiat que permet comparar i contextualitzar el cas concret d'aquest monestir.

El diplomatarí recull en una acurada edició els documents anteriors a l'any 1300 referents a aquest cenobi, una bona part dels quals, dipositats actualment a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, constitueixen part del fons documental generat per aquella comunitat. Aquest recull es veu també complementat amb documents d'altres procedències com són l'Arxiu de la Catedral, l'Arxiu Diocesà o el de la casa ducal de Medinaceli, entre d'altres. D'aquests documents s'editen de manera íntegra aquells que fins ara no havien estat mai descrits.

La reconstrucció de la història d'aquest monestir i de les relacions socials que es teixiren al seu entorn al llarg del període estudiat constitueix una contribució important a la història dels monestirs catalans i alhora al passat medieval d'aquestes contrades relacionades amb la vida del monestir.

El segon dels treballs, *Les Gavarres a l'Edat Mitjana. Poblament i societat d'un massís del nord-est català*, com el seu títol indica, té un camp d'estudi més ampli. Tot i que el seu marc d'estudi és l'edat mitjana, l'autor ens ofereix una visió molt interessant del que ha estat l'evolució del paisatge que l'home ha anat modelant en el si d'aquest massís des de la prehistòria fins als